

IV Offertorium (даровање, жртвовање)

1. Domine Jesu (Господе Исусе)

Једном ми је рекао:

Мој последњи сан је да сам мртав... и да сам млад и да ми је лепо... и да плешем уз неку предивну музику уткану у плавичасту светлост док око мене попут облака плоче праменови њене косе... и усне њене, на топлину даха од усана мојих, наизменично са мном изговарају имена љубави... а испод нас је месец у широком ореолу, на њему ливада, шумица, луг поред реке... неко ми звижди, неки дечак у светлој, ланеној кошуљи и кратким панталонама... смеје се и маше ми да дотрчим до њега... у детињство.

Исусе, Господе наш, за сваког од нас узнео си крст на Голготу, смилуј се Господе и учини да потраје овај сан.

2. Hostias (жртва, посвећени бесквасни колачић)

Топле кише су и даље падале, а висибаве и љубичице нису венуле. Плели смо венце, бацали их у реку да би праменови густе магле што су је обавијали, неке од њих, попут цветних змајева подизали и односили небу у облаке. Друге је односила река сланим беспућима океана (на крају ће сви постати мртва мора) у којима се огледало исто то небо, као што се у свим тим венцима огледала коначност наших суморних дана.

Семе у земљи је трунуло. Плели смо венце, јели смо венце.

V Sanctus (светост, свети)

Боже, Ти ме се сећаш, опростићеш ми? Стајали смо лицем у лице оног дана када сам чинио добро дело, па и ако је било једино у мом животу, Ти ћеш ме се сетити, опростићеш ми.

VI Benedictus (благослов)

Благословио си Господе оне које си пригрлио, благослови и нас што остадосмо.

VII Agnus Dei (Јагње Божје)

Празник је најсунчанији дан у години, дан који Твојим дахом, као благим поветарцем долази низ реку. Њеном обалом шире се крошње топола. Маслачак им пуни једра. Неко ми звижди. Дечак у светлој ланеној кошуљи и кратким панталонама смеје се и маше ми да дотрчим до њега, да заплavimo... у детињство.

VIII/1. Communio (црквена заједница, причест)

Ово је НОЋ У БЕЛОМ САТЕНУ, ноћ у холу старе Основне школе "9. мај". Мићин Пацов као матори вук загледа наше девојчице. Без љутње, први пут залубљени плешемо опијено, насмејани, млади, пуни наде. Ти носиш каубојке, ја три броја мање, децеје ципеле. (Овај пут ми нису тесне.)

Сад видим Куштру, млати бубњеве као никада пре, затим Дарка-техника перфектна као и увек, ухо оштрије него икада. Топа се смеје, растерује залутале облаке. Господе, нису ваљда и они... Долазе остали. Ведрa лица навиру из таме. Продоран звиждук - отправник возова у кратким панталонама даје знак - облак паре - MYSTERY TRAIN покреће точкове.

VIII/2. Lux aeterna (светло неба-вечности)

Праћени клопаранем точкава као помало сетним осмехом, лагано клизимо поред КОРЗА, поред ПЕТ ЛАМПИ. Лево наспрам њих ПЕТ БИСТА. У башти испред КЛУБА седе: Савић, Пацов, Роки и Боја. У сунчаном дану кестени у цвату. Под њиховим крошњама сањали су:

Смола, Топа, Дарко, Саша, Беви, Машо, Боле, Баксуз, Куштро, Пагер, Милко, Жожа, Крoно... Боже, бојим се неког ћу прескочити, неког нећу поменути, али не мари...

ГОСПОДЕ, ОДУВЕК СМО ТУ У НАРУЧЈУ ТВОМ И НИШТА НАС РАЗДВОЈИТИ НЕ МОЖЕ!

Мирјана Новаковић

СТРАХ И ЊЕГОВ СЛУГА

(одломак из романа)

ГЛАВА ПРВА

У Магли

- Господару, молим вас да изађете напоље - тим речима пробудио ме је мој слуга из лаког сна што ме је био задесио од Петроварадина:

- Точак нам је напукао. Морамo да га заменимо, пре него што се сломи.

Зевнуо сам, протегнуо се и иступио из кочије. Шест белих коња стајали су мирно, док су кочијаш и мој слуга спремали други точак. Било је хладно јутро; никад нећу сазнати зашто ме увек наговоре да пођем на пут у цик зоре, кад ја мрзим зоре. И цикове, шта год да су.

Окренуо сам се око себе, два пута, да бих утврдио да се свуда редом ваљала густа магла по равној црној земљи. Бескрајна равница. Кажу да је та земља плодна. За пшеницу.

Кочијаш ми је пришао довољно близу да осетим лошу бербу од прошле године:

- Господине - рекао је - да ли бисте припазили на коње, док ми заменимо точак?

- Све одједном? - запитао сам.

- Ох, не, господине: само предводника треба да ухватите за оглав.

Паметно је то рекао. Синоћ, када сам га унајмио, изгледао је много глупљи. На њега је алкохол, очигледно, обрнуто дејствовао - постајао је мудрији. Требало би да престане да пије.

- Не познајеш ти мене, кочијашу - одговорио сам. - Истина је да ја волим да држим вођу, али, још више од тога, волим да их држим све.

И само што сам то изговорио, чуо сам удаљено рзање коња и бат који је могао да припада само некој другој, надолazeћој кочији. Нисам је видео од магле, али она је стизала, у то сам био сигуран.

Прошло је неко време, чилаши су се узнемирили. Мој слуга је извадио кубуру и напунио је. Али то није било потребно. Ја немам непријатеља међу људима. Сви ме воле. И док сам размишљао о љубави, из густине се промолила широка црна и жута кочија. Шестопрег такође. Њен кочијаш је зауставио коње, а царски грб на вратима се померио у страну и из, дакле, царске унутрашњости, искочио је младић. Био је обучен једнако добро као ја. Висок и широких рамена. Наклонио се и казао на немачком:

- Видимо да сте у невољи господине. Да ли можемо да Вам помогнемо?

- Хвала Вам, племенити младићу, али ја се надам да ће мој слуга и кочијаш успети да замене точак и да ћемо убрзо наставити путовање.

- А куда сте се запутили, ако смем да питам?

- У Београд.

- И ми такође. Али, дозволите да се представим: Ја сам Клаус Радецки, лекар, посебни истражитељ у служби Његовог царског величанства, Карла VI.

- А ја сам гроф Ото фон Хаузбург, даљи рођак Његовог царског величанства. Заиста је чудно да се овако сретнемо. Мене је пре неколико дана, када сам полазио из Беча, примило Његово царско величанство, али ништа нисам чуо о неком посебном истражитељу.

Радецки се изненада узврпољио. Било му је неугодно, не што је ухваћен у лажи, него зато што је ухваћен у истини:

- Његово царско величанство не жели да се зна о мом... односно, нашем послу - замуцивао је.

милена јефтић ничева костих

- Али сте Ви, одмах, мени почели да причате, зар не?

- Ја сам... знате... не бих могао да објасним... - у том замуцковању одједном га је погодила спасоносна мисао. - Ја сам одмах приметио Вашу сличност са Његовим царским величанством и одмах сам знао да сте у сродству.

- Истина је да сам ја у сродству са полубратом Његовог царског величанства, а тај полубрат је копице, а ја сам том полубрату сродник са мајчине стране, дакле могло би се рећи да нисам у крвном сродству са Његовим царским величанством. Нити у млечном. Но, то није много важно. Важно је да мене Његово царско величанство воли и цени. Ја сам личним заслугама у енглеским колонијама стекао титулу и земље, а не наследством. Радецки није ни зупно, спопала га је још већа срамота. Само је гледао околу, очекујући, ваљда, спас из магле. Али спаса није било. А како је и могло да га буде? И то из магле?

- Па, сада, када сте већ толико испричали, можете и да ми кажете сврху ваших послова у Београду. Све, знате, ваља довести до краја. Причу пре осталог.

Мислио се неколико тренутака, онда храбро прогутао пљувачку. Изгледа да је била врло велика - пљувачка, мислим.

- Грофе - казао је - ионако бисте сазнали у Београду. Ја сам члан посебне комисије коју је Његово царско величанство лично наименовало и послало у Београд да испита невероватне и ужасне догађаје што се збивају у тој доскоро турској земљи. Са мном су још два научника - грофа.

Срећа ми је пришла, коначно. После оних мршавих Мађарица у Пешти, паметног кочијаша и сломљеног точка, ето и добре прилике за мене. Требало је само да се здружим и спријатељим са Радецким и све што желим да знам биће ми послужено као на длану. Дакле, вести су, ипак, стигле и до самог цара. Нисам се ја, значи, залуд запутио.

Климнуо сам младићу и он се окренуо и ускочио у кочију. Поново сам угледао грб, а онда је кочија утонула у маглу.

Али није прошло времена колико да се изгуби звук одлазећих коња и точкава, а већ се кроз маглушину помолио нови лик. Овај је био сам и ходао је на сопственим ногама. Сиромашак или будала, дакле. А то му дође на исто. Како ми се приближавао, разазнавао сам неке појединости на њему. Био је изузетно висок, носио је дугачку плаву косу и браду и мноштво дроњака.

Приближио се, али не сасвим и повикао:

- Да ли Вам је потребна помоћ?

Тај мени да помогне! Човек са добром душом, претпостављао сам. Таквих у магли, колико хоћеш. А ја их не волим. Обично се не купају, јер мисле да чистоћа тела није важна. Зато смрде. Одбијају друге људе својим смрадом и ови их се клоне. А када немаш посла са другим људима, лако је бити добар.

Али није ме изненадила понуда тог јадног више незакрпљеног, него закрпљеног скитнице, не, зачудио ме је језик на ком је питао. Био је то руски. Одговорио сам:

- Не! - на истом, а он је повикао:

- Брате! - и притрчао ми. Да, смрдео је.

- Ја нисам твој брат - казао сам му на руском, држећи руке испред себе и дајући му знак да се сувишно приближио. Ти Руси воле да се љубе. И то три пута.

- Али ви сте Рус! - ускликнуо је и даље показујући жељу да ме изљуби. - Ја сам Николај Љескович Патков, из Москве.

- Ја сам бољар Михаил Фјодорович Толстојевики - било ми је посебно задовољство да се представим. - А куда сте се ви упутили Николаје Љесковичу?

- За Београд! - одговорио је радосно. Не знам зашто.

- За Београд? Из Москве за Београд? То је велики пут.

- Да, господару, да далек је пут. Пошао сам још пролетос. Али пут мора да се пређе.

Слуга ми је саопштио да су точак заменили и да смо спремни да кренемо.

- Па, Николаје Љесковичу, желим вам свако зло, пардон, добро - изговорио сам и ушао у кочију. Шестопрег је цимнуо, а Рус је и даље стајао. Тај ће стићи у Београд до вечери. Ако се не изгуби у магли. А ја, хм, мени не би било лоше да стигнем у Београд пре комисије. Извадио сам из кесе четири крајцаре. Па вратио једну. Викнуо сам кочијашу:

- Ако стигнемо у Београд пре оне кочије што је прошла, добићеш... - вратио сам још једну крајцару у кесу - две крајцаре. Чуо сам бич.

ГЛАВА ДРУГА

И даље у магли

Годинама нисам био у Београду. И ужелео сам га се. Занимало ме да видим како изгледа град после двадесет година аустријске власти. Последњи пут када сам видео варош, беше то чаршија, минарети су секли небо на безброј места, смрдео је лој и хоће су завијале. Причали су ми у Пешти како је град током опсаде 1717. поприлично срушен, али да је сада три пута тврђи и неосвојиви, него што је био под Турцима.

Ступили смо на савски мост, а све око нас било непрозирно. Протурио сам главу кроз прозор колико сам могао, али град нисам могао да уочим. Сав је био у маглуштини. На врху сам једва назирао Калемегданску тврђаву.

Стали смо, мој слуга је разговарао са стражарима и убрзо сам чуо шкрипу тешке капије. Царске и друге државне печате су ми израђивали најбољи јеврејски мајстори. Имам их од свих лоза, немачких кнежевина, италијанских република, аустријског и руског царства, француског краљевства... чини ми се да ми тај француски неће још дуго служити.

Поново сам био Ото фон Хаузбург, гроф.

- Господару - обратио ми се слуга - стражари рекоше да одмах одемо у регентову резиденцију.

То ми је било сумњиво, но само сам климнуо главом и шестопрег ме је опет цимнуо.

Кочија се коначно зауставила, притрчале су слуге и почеле да испрежу коње. Обећавајући дочек, рекао бих. Видео сам свог слугу како разговара са домаћом послугом и како сви заједно врте главама. Одмах сам дао знак слуги да ми приђе.

- Шта причају? - питао сам га. Увек се најважније ствари дознају од најмање значајних.

- Кажу, господару, да ни по коју цену не сме да се излази после заласка Сунца.

- Ех - казао сам, правећи се невешт - у свим је градовима тако, као да у Пешти или Бечу сме да се иде по улицама ноћу. Накупило се свуда сецикеса и разбојника, а овде још је и цео гарнизон, па када се ти напију и разуларе...

- Не, господару, не причају, они о војницима и разбојницима и осталоме што је по свим градовима страх и трепет. Војници су војници, али ово што људи и разбојници су људи, знате ви то, господару, али ово што из мрака прети овде, то је нешто друго.

- Шта друго?

- Нису хтели да ми кажу. Плаше се. Регент не воли да се о томе говори.

Наравно, помислио сам, наравно да не воли, када му се због тога доводи у питање регентство. Али ћутење никога није спасло, чак би се могло рећи да је обрнуто.

Нисам хтео даље да разговарам о томе, јер нисам желео да слуга сазна прави разлог мог доласка. Никад ништа нисам могао да му поверим.

Јасно, када је чуо куда смо се запутили, био је бесан:

- Зашто, господару, у Србију? Па тамо се поново ратује са Турцима.

- Зато што је добро да видиш своју отаџбину.

- Сумњам, господару, да ви то мени чините.

- Онда сумњај - одговорио сам му.

Али морам да га трпим, тешко је наћи некога ко хоће да ради за мене. Наравно, многи раде за мене, ма шта многи, готово сви, али онако изокола, да се не примети. Ретко ко од мене лично прима награду за труд. Међутим, мој Србин је по свему изузетак.

После изгубљеног рата, Срби су се били дали у бежанију од Турака и овај се није зауставио до Пеште. Тамо сам га и нашао 1706.

Први пут сам га видео у кафани "Код дебелог Немца". Био је трштен пијан, али ми се одмах свидео. Не знам зашто. Имао је паметан поглед и лепе руке. Шта ће мени паметни слуга са лепим рукама, није ми било јасно. Други пут сам га угледао испред кафане "Други сусрет". Зашто баш други, још увек се питам? Хоћу да кажем да је чудно што се кафана баш тако зове. Нама то и јесте био други сусрет и ја сам то видео као знамење. И тог пута нисам могао више да одолим. Он је опет био пијан и ја сам морао да чучнем да бих разговарао са њим:

- Хоћеш да радиш за мене? - а он ми је као из најбољег аустријског топа, одговорио:

- Ти си, бре, ђаво!

- Па шта? Како мислиш да се снађеш у савременој Европи са таквим предрасудама?

- Шта ће ми ширина духа, кад сам, ионако, стално пијан? - узвратио је и ја сам одмах схватио да имам посла са не само паметним, него и мудрим човеком. А такве волим за слуге. Истог трена сам прешао на суштину ствари. Смисао живота.

- Плаћају ти десет форинти да ми будеш слуга.

- Ви као ђаво бисте требало да будете много дарезљивији.

- Ха! Дарезљивији! Као да је Крезуби дарезљивији!

- Крезуби?

- Ма, онај Јеврејин, Крезуби Јеврејин. Шта вам је он, па, дао?

- Ништа дао, али много обећао.

- Како се ти зовеш, мудраче?

- Ја сам Новак. Дванаест форинти.

- Једанаест - рекох ја. - Много пијеш.

- Дванаест, ја сам паметнији кад сам пијан.

Сви су ми говорили да је попустљивост једна од мојих најбољих мана. Пристао сам, а он је одмах грунуо:

- А реците ми, одувек ме је занимало, шта ви у ствари радите?

- Ја се бавим са седам ствари. Само седам. И те су ствари, редом, али пази, ред је изузетно битан: гордост, среброљубље, разврат, завист, неумереност у јелу и пићу, гнев и очајање у лењости - немар према вечном спасењу.

И тако сам га запослио.

Но, то је било давно, пре тридесет година.

У оволикој магли сви су били спори и зубњени, па је дуго времена прошло, пре него што сам ступио у резиденцију. Унутра бар није било магле. Тамо су били углавном голи зидови са по којом витком украсном хелбардом као што су оне са саских дворова у време Јохана Георга I. Нашло се ту и пар китњастих буздована, један наџак, неколико хусарских сабљи, десетак бодеза, пет-шест рапира, један дворучни мач са којим би се и Херакле намучио да га дигне, два јагагана, три катане, пар Мардоквих пиштоља и једна кинеска слика тајанственог предела на свили.

Човек који ме је дочекао звао се барон Шмидлин. Био је саветник Администрације и имао је нешто мало преко четрдесет година. Већ ћелав, онижи и са пивским трбушчићем. Понашање му је било више срдачно, него љубазно и није му дуго требало

да пређе на ствар. А ко жури, тај и греша, као што се зна.

- Грофе - рекао је узбуђено - ја знам да сте ви послати из Беча да испитате страшне догађаје које муче грађане Његовог величанства.

Одлично, помислио сам, он је увесрен да сам ја посебни царски истражитељ. Како му није пало на памет да сам ја послат због рата који је Аустрија водила на југу? После почетних победа и освајања Ниша, царска војска је трпела пораз за поразом. Пали су Цариброд и Пирот, а Ниш је био под турском опсадом.

- Да - казао сам мирно - ја сам посебни царски истражитељ и од вас очекујем да ми у свему помогнете не би ли што пре закључили истрагу.

- Ја ћу вам испричати све што знам, али ви схватате да ћете морати сами да изађете и видите то.

- Шта?

- То - поновио је - то што нема име.

- Добро - рекао сам - изаћи ћу - сигуран да нећу.

- Ви се уопште не плашите.

- Не - казао сам одлучно, мада сам се бојао. Да се нисам бојао не бих ни дошао у Београд.

- А сада ми испричајте.

- Све у своје време - готово је шапнуо Шмидлин. - Сада очекујемо да се регент врати из лова сваког часа. Видите каква је магла, лов сигурно није био успешан, а регент је веома љут, када се врати празних шака.

- Колико сам ја чуо, он је стално веома љут - покушао сам да се приближим Шмидлину. Он се осмехнуо и климнуо главом:

- Да и молим вас не заборавите, он не воли да га зову Председником администрације, што је његова права титула овде. Зовите га регентом Србије.

- Запамтићу то.

- Још нешто, вечерас је бал овде у резиденцији. Ви ћете јасно доћи, али молим вас ништа не говорите регенту о природи вашег посла. То ће га само раздражити.

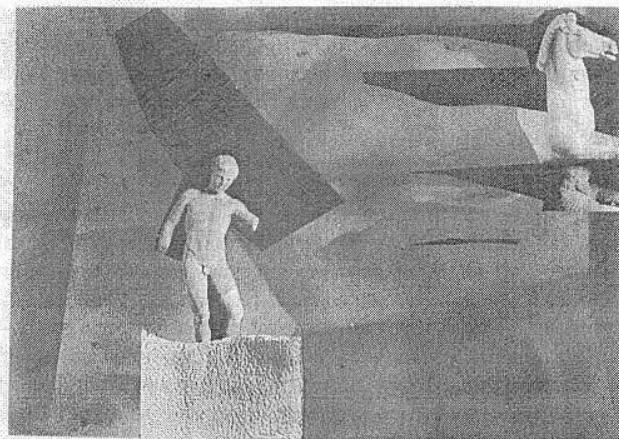
- Али ја сам посебни царски...

- Беч је далеко, грофе, а овде се грозни злочини дешавају у мраку.

- У реду - и ја сам климнуо главом - али морате знати да долази још једна комисија која не зна за мене и коју је Његово царско величанство послало да упоредо са мном ради на овом задатку. Они не знају за мене, јер ја, између осталог, морам и њих да надгледам. Ту комисију води један младић, лекар, Клаус Радечки.

- Врло очекивано - узвратио је барон - врло очекивано да из Беча пошаљу лекара.

Ништа више није рекао и ја сам осетио да се суздржао. Како сам и очекивао, био је толико љубазан да ми покаже пут до одаја које су припремили за мене. Ушао сам у, не претерано раскошну собу и легао на широки кревет. Био сам задовољан собом. Заспао сам и само су ме на кратко пробудили први петлови.

гордана јанков